

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrť leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrť leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 4. oktobra 1901.

Politični oddelek.

Občina in njen namen.

(Po Karolu Havličku).

I.

Občina je mesto s plotom ograjeno, nad vsakimi durmi je številka, v eni hiši stanuje župan, v drugi sluga in v sredi je luža. Nič več? — Nič. — A zakaj pa so te hiše in kočje skupaj? — Zares ne vem, če ne morda zato, da, ko začne jedna goreti, tudi ostale lažje zgore.

To bi bil seveda mali prospeh občine. Ali je tako. Ljudje stanujejo jeden poleg drugega, v jedni občini, v družbi, ne pomislijo pa in ne vedo zakaj. Golo skupno bivanje brez vsake zavesti, brez vzajemnosti ni toda še občina, ravno tako kakor čreda ne tvori še občine, ker jeden ud drugemu ne pomaga, ker nimajo družbenega svojega cilja. Zato bi se bolje in prav glasilo: Občina je družba z namenom izvesti to česar posameznik ne more. Z združenimi silami v korist vseh, to je in mora biti podlaga kakor države, tako tudi občine in sploh vsake človeške družbe.

Vse, kar dela človek, dela ali iz ljubezni, naklonjenosti, požrtvovalnosti do družega svojega bližnjega ali pa v svojo korist, za svoj užitek. Srečen ta, ki dela vse koristno iz ljubezni in komur je vse, kar je napravil iz ljubezni koristno. Rodbina, ta mala občina temelji skoraj jedino na naklonjenosti, ljubezni; vsaka dobro urejena občina pa mora temeljiti na koristi (užitku) in sicer na občni koristi. Vsak občanar mora imeti od tega, da živi v občini, korist, sicer je občina slaba. Korist odgovarja dolžnosti, kojo prevzame ud občine s tem, da vstopi v občinsko zvezo. V občini mora veljati načelo: Nekaj za nekaj in kolikor bolj se drži občina tega načela, tem popolnejša je.

Samo po sebi se že razume, da ne more biti no-

vena občina samo v korist jednega ali nekoliko malo oseb, sicer bi to ne bila družba. Ni sicer treba, da bi imel vsak posameznik nasproti občini jednake dolžnosti t. j. da bi jednako prispeval k družbenemu cilju: to pa mora biti neizogibno pri vsaki družbi in tako tudi pri občini, da vsak ud uživa družbene koristi v razmerju, v katerem prispeva k družbenemu cilju t. j., da ta, ki prispeva več, ima tudi večje koristi, ker sicer temelji družba na nepravčnosti. Zastonj ali na pol zastonj uživati koristi na tuj račun, je nedostojno častnega človeka. Mnogo je občanarjev te vrste in v marsikateri občini tudi mnogo takih, ki namenoma občino pri doseganju njenega cilja ovirajo. Kakor prvih, tako bi tudi drugih ne bilo, če bi si bili v svesti naloge občine, če bi vsak posameznik ud poznal uredbo občine, nje zakone, če bi vedel, da, če škoduje občini, da škoduje s tem tudi sam sebi, saj je tudi on ud te občine in saj bode njegov sosed, kakor on prej, kjer bode mogel škodil občini in s tem gotovo tudi njemu.

Večina občanarjev ne vstopi v občinsko zvezo prostovoljno in po dobrem prevdarku, ampak se narodé v nji in postanejo nehoté udje občine. Če človek sam in prostovoljno vstopi v občino, pozna skoraj vedno njeno uredbo, njene zakone in samo zato vstopa, ker se mu je njena ustava priljubila, ker soglasi z njo. Tak ud občine pa, ki pozna zakone in naloge občine in ki se ureja po njih, je vedno koristen. Nasproti pa občanarji, ki niso pristopili prostovoljno v občino in ki žive v nji le zato, ker so se tam porodili, ne znajo navadno niti naloge svoje občine, niti njenih zakonov; taki občani bi se niti ne imeli nazivati občani, ampak oprava občine. — Kajti kakor se omara, postavljena v mojo sobo, ne more nazivati prebivalcem moje sobe, zato ker stoji tam nevedno in ne v svojo, ampak v mojo korist: ravno tako član občine, ki ne pozna naloge in uredbe občine in ki ne stremi uredoma in samovoljno po tem cilju, ne zasluži imena občanarja, in tudi ni ud, ampak orodje občine — Te prisposode ni treba dalje pojasnjevati.

Občinskega duha, občinskega mišljenja ni v takih občinah, v kojih nimajo občani v občinski upravi nikake udeležbe, nikakega glasu, o uredbi in namenih občine nič ne vedo, kjer se občina ne upravlja javno in pred očmi vseh. Občinar, ki ne vidi zveze med dolžnostmi nasproti občini in koristmi, ki presegajo te dolžnosti, nauči se gledati v občini svojega neprijatelja, sovražnika: hoče tedaj občini, bodisi z močjo, bodisi prikrito in goljufivo škoditi. Občinsko premoženje ni njegovo premoženje, ampak neke njemu sovražne bogate osebe: on, revnejši se torej, ako le more, izogne davku, ker ne ve, da daje ta davek sam sebi, kakor iz ene pušice v drugo. Občini bode skušal škoditi in jo goljufati le tak občinar, ki nima o občinskih zakonih, o upravi, o njenem namenu ali sploh nikakega ali pa slab pojem. Poslednica te nevednosti, tega slabega razumevanja naloge občine je: slabo stanje občine, vsled česar ista ne more toliko koristnega in prospešnega podajati svojim občanarjem, kakor bi storila, ako bi občino tvorila družba zavednih občanarjev.

Kako smešno je tako škodoželjno počenje občanarjev nasproti občini: ako ti ogoljufaš občino za 10 gld., skušal jo bode drugi morda zopet za 100 gld.; si-li s svojim prvim činom sebi kaj koristil? Ne, škodil si si. — Ako bi mogla občina sešteti vse, ob kar jo je pripravila bodi si nepoštenost ali brezbržnosti občanarjev in to kot posebni davek, davek nepoštenosti, razdeliti na občanarje, bi ti hitro jasno uvideli škodo svojega slepega počenja.

Pomanjkanje občinskega duha ima za posledico tudi to, da nihče za občni blagor ne stori niti koraka. Česar ne poznamo, tega ne moremo ljubiti, in česar ne ljubimo, kako se bomo za to žrtvovali? Tako pomanjkanje občinskega duha se posebno maščuje pri uradništvu. Kaka razlika je med vnetim požrtvovalnim delom, in med dninsko, suženjsko službo? Kako lahko se poloti uradnika napačno mnenje, da smatra svoj urad ne za dolžnost, ampak za odmeno, za premembo in sam sebe mesto za služabnika občine za njenega poveljnika!

Naravno, da se taka občina ne more razcvitati, da ostaja vedno za drugimi in da svojega namena niti od daleč ne doseže.

Popolnoma drugače je z občino, v kateri občanar pozna svoje dolžnosti in pravice, uredbo in upravo, kjer se vrši vse pred vsemi in jasno in kjer ima vsak v urejanju občine gotovo razumno udeležbo. Tam vlada občinski duh. Davek plača vsakdo rad, ker ve, da je potreben, in ker je prepričan v dobrem gospodarstvu občine kakor tudi o tem, da čim več davkov plača, tem večjo korist ima od tega. Vsakdo ve, da je občinsko premoženje deloma tudi njegovo in vsled tega strogo pazi, da se niti lahkomiselno niti nepošteno, niti na kakoršen si bodi drug način ne goli škoda občini, nikdo si ne da kratiti svojih pravic, naravno zato, ker jih natančno pozna; ker pa pozna ravno tako tudi svoje dolžnosti, ne dela krivice drugemu in tako občina, podpisana

od vseh strani, vpliva blagodejno na vse in zopet vsak, prepričan o koristi svoje občine, jo spoštuje, jo ljubi, ji je iz duše vdan, žrtvuje se zanjo o potrebi, kakor se žrtvuje prijatelj za prijatelja.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Bolj ko se bliža 22. oktober, kateri dan se snide parlament na novo zasedanje, bolj se zopet kaže, kako težaven je splošni položaj in kako veliko in prav posebne sreče je treba dr. Körberju, če naj jo tudi to pot srečno izvozi. Körber nima prav za prav nobene zaslombe v parlamentu. Konservativni veleposestniki in vse klerikalne stranke ga sovražijo na žive in na mrtve, ker jim je preveč liberalen. Poljaki so hladni do srca. Pomagal jim je sicer, da so pri deželnozborski volitvi zmagali, ali Poljaki so še hudo kompromitirani in se zato omejujejo na zakulisne kupčije, sicer pa prepuščajo Körberja njegovi usodi. Mladočehi so se združili z drugimi češkimi strankami, da se omogoči jednoten nastop proti Dunaju, nemške nacionalce pa je Schönerer prepodil v kot in jih z javno obdolžitvijo, da so železniški in kanal-spekulanti, ugnal tako, da se ne morejo ganiti. In Jugoslovani? Ti nič ne štejejo! S tako zbornico, pa rešiti tako težke naloge, kakor so budget, nagodbe in trgovske pogodbe — to je skoro nemogoče.

Podpredsedništvo poslanske zbornice je izpraznjeno, ker Prade na tem mestu nikakor neče več ostati. Nemški radikali bodo glasovali za Schönererja. Koliko poslancev drugih nemških strank se jim pridruži, o tem je težko soditi. Čehi zahtevajo po vsi pravici, naj postane prvi podpredsednik na mesto Pradeja sedanji drugi podpredsednik dr. Žaček. To bi bilo toliko pravičnejše, ker je že predsednik grof Vetter Nemeec in pristaš nemške stranke in vender ne gre, da bi tudi prvi podpredsednik pripadal isti barvi. Kot kandidat se imenuje tudi Vetterjev ožji somišljenik Skene Izid je odvisen od Poljakov. Ti bodo odločili, kdo naj zasede to važno observacijsko mesto.

Volitve na Ogrskem se vrše v znamenju bajoneta. Z vseh strani Cislitvanske je bilo na tisoče vojaštva poslano na Ogrsko, da vzdrži pri volitvah red. Ogrska vlada hoče izvesti čiste volitve, a to le v čistomadžarskih okrajih. Tem hoče vlada, naj obvelja volja naroda, drugod pa tega neče in zlasti mej Slovaki dela vlada z največjim nasilstvom, ker hoče za vsako ceno prepričati, da bi bil izvoljen makari le jeden sam slovaški poslanec.

Srbija. — Čudne vesti krožijo zopet o Srbiji. Na jedni strani se poroča, da hoče kraljeva mati, kraljica Natalija, uprizoriti evropski škandal, češ, da razkrinka sedanjo kraljico Drago tako, da jo popolnoma onemogoči. Na drugi strani se zopet trdi, da je kralj Aleksander hotel po vsi sili proglasiti brata kraljice Drage srbskega nadporočnika Lunjevica za prestolonaslednika in da je vlada to namero le z veliko težavo in le za sedaj preprečila.

Vojna v južni Afriki. Tudi tretji angleški generalismus jo je popolnoma zavozil. Lord Kitchener je uvidel, da ničesar ne opravi proti Burom in bi vsled tega rad odstopil. Tudi vlada ni zadovoljna z njim, a se boji javnega mnenja, zakaj če bi se Kitchener sedaj umaknil, bi to vsemu svetu pokazalo, da je mogočna Angleška v južni Afriki bankerotirala. Prikriti pa se to dejstvo ne da, tudi če ostane „sirdar“ Kitchener v južni Afriki in sicer radi tega ne, ker Angleška absolutno ni v stanju spraviti na noge tako armado, kakoršna je neobhodno potrebna, da se Buri dejansko premagajo.